

Martina Riebauerová, Josef Koutecký: Osm múz mého života

Tento knižní rozhovor o smyslu, rozmanitosti a skutečných požitech života vznikl po sérii pravidelných setkání novinářky M. Riebauerové s prof. MUDr. Josefem Kouteckým, DrSc., na přelomu let 2015 a 2016. J. Koutecký je zakladatelem oboru dětské onkologie v Československu, založil Klinikou dětské onkologie Fakultní nemocnice v Motole, po několik funkčních období zastával funkci děkana 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze, je zakládajícím členem Učené společnosti České republiky a držitelem mnoha ocenění – mimo jiné Historické medaile UK v Praze, Ceny Etického fóra ČR, Učitelem roku 2010, Ceny Jana Evangelisty Purkyně, obdržel Národní cenu vlády ČR Česká hla-

va, cenu Neuron za přínos světové vědě a v r. 1996 převzal z rukou prezidenta Václava Havla státní vyznamenání, Medaili Za zásluhy.

Život Josefa Kouteckého mnohonásobně překračuje dimenze jednoho oboru, proto autorka rozdělila rozhovor do 8 pasáží, které představují jeho jednotlivé životní lásky – medicínu, faunu, hudbu, češtinu, Prahu, starožitnosti, víru, a v neposlední řadě milovanou ženu Jitku. Pan profesor stále zůstává fascinujícím vypravěčem, kterému se vyplatí trpělivě naslouchat.

Vyšehrad, Praha 2016, 208 str.
Doporučená cena 268 Kč

Jan Plesník

ZAUJALO NÁS

Zoologické zahrady mohou podporovat ochranu přírody ještě výrazněji

Zoologické zahrady již dávno nejsou temnými zákoutími s malými klecemi v patrech nad sebou, kde návštěvníci povzbuzovali zvířata k pohybu deštníky a vycházkovými holemi. Dnes dokáží rozmnožit a úspěšně odchovat i živočichy, kteří ještě před 30 lety v lidské péči vydrželi stěží několik dní nebo týdnů.

Zoo plní hned několik funkcí: kromě vzdělávací, zábavné a vědeckovýzkumné také ochranná-chovatelskou. Jenom do zařízení, která jsou členy Světové asociace zoologických zahrad a akvárií (WAZA), každoročně zavítá 700 milionů návštěvníků. Současně zoologické zahrady patří v mezinárodním měřítku mezi největší sponzory ochrany, a to druhové ochrany jak *ex situ* (péče o populace planě rostou-

cích rostlin, volně žijících živočichů a dalších organismů mimo místa jejich přirozeného výskytu, tedy v lidské péči), tak stále častěji *in situ* – péče o cílové druhy a další taxony přímo v místě jejich výskytu. Nejde o maličkost: částka převyšuje 350 milionů USD (7,1 miliard Kč).

Chov v lidské péči zachránil před vyhubením některé dobře známé druhy, jako je kůň Převalského (*Equus przewalskii*, Živa 2012, 3: 145–148), zubr (*Bison bonasus*), jelen milu (*Elaphurus davidianus*), přimorožec arabský (*Oryx leucorox*), kondor kalifornský (*Gymnogyps californianus*) nebo berneška havajská (*Branta sandvicensis*). Ze 68 druhů obratlovců, u nichž se již podařilo obnovit životaschopné populace poté, co se ocitly na samé hranici vymizení, jich

1 První zoologickou zahradou určenou od samého začátku pro veřejnost byla menážerie v Paříži, zřízená rozhodnutím Konventu v r. 1789 v prostorách tamější botanické zahrady, do níž byla přivezena zvířata z královského zvěřince ve Versailles. Od poloviny 19. stol. se rozšířila móda chovat zvířata v ubikacích napodobujících exotické budovy. Na snímku expozice koní Převalského (*Equus przewalskii*) – ubikace má připomínat mongolskou jurtu.

2 Přestože se kodaňská zoologická zahrada může pochlubit pravidelným rozmnožováním řady vzácných druhů, jako je slon indický (*Elephas maximus*), a velkoryse financuje projekty na ochranu druhů v Asii, Africe a Jižní Americe, po záměrném utracení a veřejné pitvě nadbytečného samce žirafy síťované (*Giraffa camelopardalis reticulata*; nověji vyčleňované i jako druh *G. reticulata*) Maria v únoru 2014 se jen těžko zbaví pověsti, že něco nedělá úplně dobře. Žirafy obývají v dánské metropoli nový pavilon s rozsáhlým výběhem, který sdílí s antilopami impalami (*Aepyceros melampus*). Snímky J. Plesníka

13 vděčí za svou záchranu právě zoologickým zahradám. Podle některých ochrannářských biologů je však toto číslo vzhledem ke kapacitám zoo stále příliš nízké.

V poslední době se diskutuje otázka, do jaké míry by měly zoologické zahrady chovat, rozmnožovat a do volné přírody vypouštět ohrožené druhy volně žijících živočichů. John E. Fa ze známého Durrelova fondu pro ochranu planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů v Jersey upozorňuje se svými spolupracovníky, že výběr druhů pro chov v zoo se pochopitelně nefidí jen ochrannářskými hledisky, ale i vhodností konkrétního druhu pro vystavování a zejména oblibou u nejšířší veřejnosti i cílových skupin obyvatelstva (např. děti). Proto zahrady upřednostňují,

alespoň u savců a ptáků, větší, více rozšířené, méně endemické a méně ohrožené druhy – zoo tak často hostí živočichy pro ochranu přírody méně významné. Jde zejména o vlnkové, charizmatické taxony. Ostatně i pro výzkum a ochranu takových druhů v terénu je snazší získat jak finanční prostředky, tak podporu veřejnosti a řídicích pracovníků či politiků. Z tohoto důvodu se i většina ochrannářských projektů v terénu financovaných zoologickými zahradami týká především ikonických primátů a šelem; na druhou stranu jsou kupř. přehlíženi obojživelníci a ryby. Také záchranné programy evropských a severoamerických zoo se soustřeďují na chov těchto druhů. Další slabinou programů uskutečňovaných zoologickými zahra-

dami přímo v terénu podle Johna E. Fae a jeho týmu zůstává fakt, že ne u všech je vyhodnocována úspěšnost.

Řešením dilematu, nakolik se mají zoologické zahrady věnovat praktické ochraně přírody, může být postupný vznik dvou typů těchto institucí. Část z nich bude vystavovat zvířata výlučně pro vzdělávání a rekreaci návštěvníků a získávat tak peníze. Další se budou přímo podílet na ochraně druhů i jimi osídleného prostředí. Protože dnes chce mít viditelné a měřitelné výsledky v ochraně přírody každá zoologická zahrada, budou muset chovná zařízení spolupracovat ještě účinněji.

[Animal Conservation 2014, 2: 97–100]

Kontaktní adresy autorů

Miloš Anděra

Národní muzeum
Václavské náměstí 68
115 79 Praha 1
e: milos_andera@nm.cz

Jan Andreska

Katedra biologie a environment. studií
PedF UK
M. D. Rettigové 4
110 00 Praha 1
e: jan.andreska@pedf.cuni.cz

Hana Bednářová

Zámecká 135
582 97 Libice nad Doubravou
e: hana.bednarova91@gmail.com

Pavel Benda

Správa národního parku České Švýcarsko
Pražská 52
407 46 Krásná Lípa
e: p.benda@npsc.cz

Roman Businský

Výzkumný ústav Silva Taroucy (VÚKOZ), v. v. i.
Květnové náměstí 391
252 43 Průhonice
e: businsky@vukoz.cz

Anna Černá

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Letenská 4
118 51 Praha 1
e: cerna@ujc.cas.cz

Karel Černý

Výzkumný ústav Silva Taroucy (VÚKOZ), v. v. i.
Květnové náměstí 391
252 43 Průhonice
e: cerny@vukoz.cz

Jaroslav Červenka

Správa národního parku Šumava
1. máje 260
385 01 Vimperk
e: jaroslav.cervenka@npsumava.cz

Miloš Doležal

e: milos.dolezal@rozhlas.cz

Tomáš Dostálek

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: tomas.dostalek@ibot.cas.cz

Tomáš Grim

Katedra zoologie a ornitol. laboratoř PŘF UP
17. listopadu 50
771 46 Olomouc
e: tomas.grim@upol.cz

David Grossmann

Správa národního parku Podyjí
Na Vyhliďce 5
669 01 Znojmo
e: grossmann@nppodyji.cz

Jana Hájková

Katedra učitelství a didaktiky biologie PŘF UK
Viničná 7
128 44 Praha 2
e: hajkova6@natur.cuni.cz

Eva Hřibová

Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.
Šlechtitelů 31
783 71 Olomouc-Holice
e: hribova@ueb.cas.cz

Jakub Hruška

Česká geologická služba
Klárov 3
118 21 Praha 1
e: jakub.hruska@geology.cz

Michal Hykel

Katedra biologie a ekologie PŘF OU
Chittussiho 10
710 00 Slezská Ostrava
e: MichalHykel@seznam.cz

Helena Illnerová

Fyziologický ústav AV ČR, v. v. i.
Vídeňská 1083
142 20 Praha 4
e: illner@biomed.cas.cz

Jakub Kašpar

Správa Krkonošského národního parku
Dobrovského 3
543 01 Vrchlabí
e: jkaspar@krnap.cz

Jan Kaštovský

Katedra botaniky PŘF JU
Na Zlaté stoce 1
370 05 České Budějovice
e: hanys@prf.jcu.cz

Vladislav Kopecký

AOPK ČR, RP Ústecko
Michalská 260/14
412 01 Litoměřice
e: vladislav.kopecky@nature.cz

Pavel Kovář

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: kovar@natur.cuni.cz

Jan Krekule

Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.
Na Karlovce 1a
160 00 Praha 6
e: krekule@ueb.cas.cz

Helena Kupcová Skalníková

Ústav živočné fyziol. a genetiky AV ČR, v. v. i.
Rumburská 89
277 21 Liběchov
e: skalnikova@iapg.cas.cz

Evžen Kůs

Zoologická zahrada hl. m. Prahy
U Trojského zámku 3
170 00 Praha 7
e: kus@zoopraha.cz

Lukáš Laibl

Ústav geologie a paleontologie PŘF UK
Albertov 6
128 43 Praha 2
e: lukaslaibl@gmail.com

Vojen Ložek (Lucie Juříčková)

Nušlova 55/2295
158 00 Praha 13
e: Lucie.Jurickova@seznam.cz

Lenka Pavlasová

Katedra biologie a environment. studií
PedF UK
Magdaleny Rettigové 4
110 00 Praha 1
e: lenka.pavlasova@pedf.cuni.cz

Pavel Pecháček

Katedra filosofie a dějin přírod. věd PŘF UK
Viničná 7
128 44 Praha 2
e: pavel.pechacek@gmail.com

Jan Plesník

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Kaplanova 1931/1
148 00 Praha 11
e: jan.plesnik@nature.cz

Martin Rulík

Katedra ekologie a život. prostředí PŘF UP
Šlechtitelů 11
783 71 Olomouc
e: martin.rulik@upol.cz

Jana Růžičková

Katedra zoologie a ornitol. laboratoř PŘF UP
17. listopadu 50
771 46 Olomouc
e: jr.tracey@seznam.cz

Jan Rychlý

AutoCont Cz, a.s.
Líbalova 1/2348
149 00 Praha 4
e: jan.rychly@autocont.cz

Hynek Škořepa

Gymnázium Ústí nad Orlicí
T. G. Masaryka 106
562 01 Ústí nad Orlicí
e: upolin@seznam.cz

Helena Toegelová

Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.
Šlechtitelů 31
783 71 Olomouc-Holice
e: togelova@ueb.cas.cz

Karel Vančura

e: vancura.family@volny.cz